

Art del Renaixement i del Barroc (20018)

Titulació/estudi: Grau en Humanitats

Curs: 2n

Trimestre: 2n

Nombre de crèdits ECTS: 6

Hores dedicació estudiant: 150

Llengua o llengües de la docència: català

Professorat: Eva March

1. Presentació de l'assignatura o descriptor

Art del Renaixement i del Barroc és una assignatura de caràcter bàsic en els Estudis d'Humanitats que pretén fer una aproximació a un període concret de la Història de l'Art: el Renaixement i el Barroc. Aquesta aproximació no pressuposa, no obstant, abastar totes les manifestacions artístiques que es van produir en els anys compresos entre els segles XV a XVII però sí assolir un nivell de coneixement que permeti, a partir d'una selecció d'obres –sovint les més paradigmàtiques però no sempre-, entendre els trets fonamentals i definidors dels moviments artístics esmentats per tal de poder establir la seva determinant contribució a la Història de l'Art.

L'objectiu és el de comprendre el fet artístic no de manera aïllada sinó com quelcom inserit en la societat pel qual és produït. Així, i sense descuidar els aspectes més recurrentment analitzats per la historiografia tradicional, l'assignatura dedicarà especial atenció a la història social de l'art i, particularment, a la vessant que considera els factors socials -en ocasions també ideològics- com essencials en la interpretació de la producció artística.

2. Competències a assolir

Competències generals

1. Capacitat d'anàlisi i de síntesi.
2. Exposició d'un tema en públic.
3. Anàlisi, síntesi i gestió de fonts d'informació diverses.
4. Interrelació del coneixement del concret amb els coneixements teòrics.
5. Raonament deductiu, és a dir, obtenció d'una conclusió a partir d'unes premisses.

6. Generalització o extracció d'una norma general a partir d'un nombre limitat de dades o exemples.
7. Transmissió escrita i oral dels coneixements adquirits.
8. Comprensió de la interrelació entre literatura, història, art i pensament.
9. Detecció de la informació cultural i ideològica implícita en un text.
10. Argumentació, és a dir, defensa o justificació escrita i oral d'una determinada posició.
11. Saber treballar en equip.
12. Integració del treball en equip en el treball autònom.
13. Comunicació interpersonal en grup reduït i en gran grup.
14. Raonament crític.
15. Aprenentatge autònom.
16. Capacitat de formació continuada.

Competències específiques

1. Comprendre el significat dels termes Renaixement i Barroc. És a dir, saber destriar els elements que han de donar-se per tal que una obra pugui ser qualificada de renaixentista o barroca
2. Comprendre la capacitat d'adaptació del Renaixement i el Barroc a les circumstàncies específiques de les diverses zones geogràfiques d'Europa.
3. Analitzar les vies a través de les quals es produeix un diàleg entre diferents centres artístics.
4. Establir les concommitàncies o les divergències entre els centres artístics creadors i els receptors.
5. Comprendre que el fet artístic pot ésser analitzat des de vessants molt diverses i que aquesta multiplicitat porta sovint, a interpretacions que no sempre son coincidents.
6. Saber integrar, en l'anàlisi de les obres d'art, els plantejaments historiogràfics tradicionals amb les noves vies interpretatives.
7. Adquirir habilitat en l'anàlisi de les imatges, les quals poden ésser, per tant, analitzades des de diferents perspectives. Donat que sovint no hi ha una única lectura certera, saber justificar els motius que porten a adoptar una posició o una altra.
8. Saber extreure informació útil dels textos artístic-literaris produïts en els segles XV, XVI i XVII.

3. Continguts

1. L'art com a expressió de l'orgull civil: la Florència del Quattrocento. Orsanmichele i l'escultura del primer Renaixement.
2. Antiguitat i Renaixement: la recepció dels models de l'art clàssic en l'art italià del 1400. La capella Scrovegni, la capella Brancacci i l'arquitectura de Brunelleschi.
3. La pintura flamenca al 1400. Un model alternatiu al Renaixement italià. Robert Campin, Jan Van Eyck i Rogier van der Weyden.
4. La imatge del poder: l'art a les corts italianes. Urbino, Mantua, Nàpols i Ferrara.
5. El moment de la perfecció: l'Alt Renaixement a Roma. Bramante, Rafael i Miquel Angel.
6. Venècia 1500-1530. La poètica i monumentalitat dels pintors venecians.
7. Roma o el bressol del Barroc. Gian Lorenzo Bernini al servei del Papat: arquitectura i escultura al voltant de Sant Pere del Vaticà.
8. El Segle d'Or de la pintura espanyola. Sevilla i Madrid: dos models pictòrics. L'assimilació del caravaggisme a Espanya. Velázquez.
9. L'art barroc no religiós: la pintura al servei de la societat civil holandesa. Els retrats, la natura morta, la pintura de gènere i el paisatge.
10. Les composicions històriques i al·legòriques del món flamenc: Rubens

4. Avaluació

L'avaluació s'efectuarà per mitjà dels instruments següents:

- Un únic exàmen a final del segon trimestre el qual representarà el 70 % de la nota final de l'assignatura.

- Les activitats/treballs desenvolupats en els seminaris, les quals forniran el 30% de la nota final de l'assignatura. Dos Seminaris 15% cadascún.

Convocatòria de setembre: Mateixos percentatges. Contactar amb la professora per desenvolupar les pràctiques del Seminari.

5. Bibliografia i recursos didàctics

5.1. Bibliografia bàsica

- ARGAN, G. C., *Renacimiento y Barroco*, 2 vols., Akal, Madrid, 1987 (1976).
BAXANDALL, M., *Pintura y vida cotidiana en el Renacimiento. Arte y experiencia en el Quattrocento*, Gustavo Gili, Barcelona, 1978 (1972).
BLUNT, A., *Teoria de las Artes en Italia*, Cátedra, Madrid, 1987 (1940).
BURKE, P., *El Renacimiento italiano. Cultura y sociedad en Italia*, Alianza, Madrid, 1993 (1986).
CHASTEL, A., *El Arte del Renacimiento 1450-1500*, Akal, Madrid, 2005.
PAOLETTI, J. i RADKE, G. M., *El Arte en la Italia del Renacimiento*, Akal, Madrid, 2002 (1997).
WELCH, E., *Art in Renaissance Italy*, Oxford University Press, 2000.
WÖLFFLIN, H., *Renacimiento y Barroco*, Paidós, Barcelona, 1991 (1888).

5.2. Bibliografia complementària

- BROTON, J., *El bazar del Renacimiento*, Paidós, Barcelona, 2003
KRISTELLER, P. O., *El pensamiento renacentista y las artes*, Taurus, Madrid, 1986 (1965).
MURRAY, L., *El Alto Renacimiento y el Manierismo. Italia, el norte y España*, Destino, 1995 (1977).
PANOFKY, E., *Renacimiento y renacimientos en el arte occidental*, Alianza, Madrid, 1975 (1960).
CHASTEL, A., *El arte italiano*, Akal, Madrid, 1988 (1957).
GOMBRICH, E. H., *La Historia del arte*, Debate/Círculo de Lectores, Madrid, 1997 (1985).
HARTT, F., *History of Italian Renaissance Art: Painting, Sculpture, Architecture*, Abrams, Nueva York, 1987.
JESTAZ, B., *Historia del Arte del Renacimiento*, Akal, Madrid, 1991 (1984).
JANSON, H. W., *Historia general del arte*, Alianza, Madrid, 1990.
REAU, L., *Iconografía del arte cristiano*, 5 vols., Serbal, Barcelona, 1996 (1955-1959).
Summa Pictorica. Historia Universal de la Pintura (dir. Joan Sureda), Planeta, Barcelona, 1998.
TURNER, J. (ed.), *The Dictionary of Art*, 34 vols., Grove, Nueva York, 1996.

5.3. Bibliografia per temes

1. *L'art com a expressió de l'orgull civil: la Florència del Quattrocento. Orsanmichele i l'escultura del primer Renaixement.*

- ANTAL, F., *El mundo florentino y su ambiente social*, Alianza, Madrid, 1989 (1947).
BONSANTI, G. i DARR, A.P., *Donatello e i suoi. Scultura fiorentina del primo Rinascimento*, Mondadori, Milano, 1986

DE FUSCO, R., *El Quattrocento en Italia*, Istmo, Madrid, 1999 (1984)
KRAUTHEIMER, R., *Lorenzo Ghiberti*, 3 voll., Princeton University Press, Princeton, 1970

Looking at italian Renaissance sculpture (ed. Sarah Blake McHam), Cambridge University Press, 1998

POPE-HENNESSY, J., *La escultura italiana en el Renacimiento*, Nerea, Madrid, 1989 (1958).

WACKERNAGEL, M., *El medio artístico en la Florencia del Renacimiento: obras, comitentes, talleres y mercado*, Akal, Madrid, 1997.

2. *Antiguitat i Renaixement: la recepció dels models de l'art clàssic en l'art italià del 1400. La capella Scrovegni, la capella Brancacci i l'arquitectura de Brunelleschi.*

BARASCH, M., *Giotto y el lenguaje del gesto*, Akal, Madrid, 1999.

BATTISTI, E., *Filippo Brunelleschi*, Electa, Milano, 1989.

BELLOSI, L., *La Oveja de Giotto*, Akal, Torrejón de Ardoz, 1992.

BENEVOLO, L., *Historia de la arquitectura del Renacimiento*, 2 vols., Gili, Barcelona, 1981.

CAMEROTA, F. (ed.), *Nel segno di Masaccio: l'invenzione della prospettiva*, Firenze, 2001.

WITTKOWER, R., *Sobre la arquitectura en la edad del Humanismo: ensayos y escritos*, Gili, Barcelona, 1979.

3. *La pintura flamenca al 1400. Un model alternatiu al Renaixement italià. Robert Campin i Jan Van Eyck.*

The Age of Van Eyck. The Mediterranean World and Early Netherlandish Painting 1430-1530, (cat. exp.), Ludion Ghent-Amsterdam, 2002

CASTELFRANCHI VEGAS, L., *Italie et Flandes. Primitifs flamands e Renaissance Italienne*, L'Aventurinne, Paris, 1995 (1983).

El retrato del Renacimiento (cat. exp. a càrrec de M. Falomir), Museo del Prado, Madrid, 2008

HARBISON, C., *The Art of Northern Renaissance*, Weidenfeld and Nicolson, Londres, 1995.

HARBISON, C., *El Espejo del artista: el arte del Renacimiento septentrional en su contexto histórico*, Akal, Madrid, 2007 (1995).

PÄCHT, O., *Early Netherlandish Painting. From Rogier van der Weyden to Gerard David*, Harvey Miller, Londres, 1994.

PANOFSKY, E., *Los primitivos flamencos*, Cátedra, Madrid, 1998 (1966).

4. *La imatge del poder: l'art a les corts italianes. Urbino, Mantua, Nàpols i Ferrara.*

COLE, A., *Art of the Italian Renaissance Courts*, Everyman Art Library, Londres, 1995.

HOLLINGSWORTH, M., *El patronazgo artístico en la Italia del Renacimiento. De 1400 a principios del siglo XVI*, Akal, Madrid, 2002 (1994).

5. *El moment de la perfecció: l'Alt Renaixement a Roma.*

BENEVOLO, L., *Historia de la arquitectura del Renacimiento*, 2 vols., Gili, Barcelona, 1981.

CALÍ, M., *De Miguel Ángel a el Escorial. Momento del debate religioso en el arte del siglo XVI*, Madrid, 1980.

CALVESI, M., *Le arti in Vaticano*, Fabbri, Milan, 1980.

FAGIOLO, M., *Roma e l'antico nell'arte e nella cultura del Cinquecento*, Enciclopedia italiana, Roma, 1985.

FRANCIA, F., *1506-1606. Storia della costruzione del nuovo San Pietro*, De Luca, Roma, 1977.

HALL, M., *After Raphael. Painting in Central Italy in the Sixteenth Century*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.

PARTRIDGE, L., *El Renacimiento en Roma*, Akal, Madrid, 2007 (1995)

SHEARMAN, J., "The Vatican Stanze : Functions and decoration", in *Art and politics in Renaissance Italy*, Oxford, 1995, pp. 185-240

TOLNAY, C. De, *Miguel Angel. Escultor, pintor y arquitecto*, Alianza, Madrid, 1985 (1951)

6. *Venecia 1500-1530. La poètica i monumentalitat dels pintors venecians.*

ROSAND, D., *Painting in Cinquecento Venice: Titian, Veronese, Tintoretto*, Yale University Press, New Haven-London, 1982.

CHECA CREMADES, F., *Tiziano y la monarquía hispánica: usos y funciones de la pintura veneciana en España (siglos XVI y XVII)*, Nerea, Madrid, 1994.

BROWN, D.A., *Bellini, Giorgione, Tiziano e il Rinascimento della pittura veneziana*, Skira, Milan, 2006.

7. *Roma o el bressol del Barroc. Gian Lorenzo Bernini al servei del Papat: arquitectura i escultura al voltant de Sant Pere del Vaticà.*

COLIVA, A. i SCHÜTZE, S., *Bernini scultore. La nascita del Barocco in casa Borghese*, De Luca, Roma, 1998.

FRANCIA, F., *Storia della costruzione del nuovo San Pietro: da Michelangelo a Bernini*, De Luca, Roma, 1989.

HASKELL, F., *Patrones y pintores: arte y sociedad en la Italia barroca*, Cátedra, Madrid, 1984 (1980).

WITTKOWER, R., *Arte y arquitectura en Italia, 1600-1750*, Cátedra, Madrid, 1995.

8. *El Segle d'Or de la pintura espanyola. Sevilla i Madrid: dos models pictòrics. L'assimilació del caravaggisme a Espanya. Velázquez.*

BROWN, J., *La Edad de Oro de la pintura española*, Nerea, Madrid, 1991.

PEREZ SANCHEZ, A. E., *Pintura barroca en España: 1600-1750*, Cátedra, Madrid, 1992.

9. *L'art barroc no religiós: la pintura al servei de la societat civil holandesa. Els retrats, la natura morta, la pintura de gènere i el paisatge.*

The Glory of the Golden Age: Dutch Art of the 17th Century, Rijksmuseum, Amsterdam, 2000.

ROSENBERG, J., SLIVE, S. I TER KUILE, E. H., *Arte y arquitectura en Holanda 1600-1800*, Cátedra, Madrid, 1994 (1966)

Vermeer y el interior holandés (cat. exp. a càrrec d'A. Vergara), Museo del Prado, Madrid, 2003.

10. *Les composicions històriques i al·legòriques del món flamenc: Rubens*

AYALA MALLORY, N., *La pintura flamenca del siglo XVII*, Alianza, Madrid, 1995

BROWN, J. i BROWN, C. (dirs.), *Velázquez, Rubens y Van Dyck: pintores cortesanos del siglo XVII*, Museo Nacional del Prado, Madrid, 1999.

CABANNE, P., *Rubens*, Ediciones Daimon, Madrid, 1967.

VOSTERS, S.A., *Rubens y España: estudio artístico-literario sobre la estética del barroco*, Cátedra, Madrid, 1990.

Recursos didàctics

- La pàgina web www.upf.es/materials/fhuma/renaix
- Les fonts històrico literaries del Moodle.

6. Metodologia

Tant per l'exàmen final com pels treballs que es presentaran i debatran en els diferents seminariis (els quals es faran individualment i, ocasionalment, en grups de dues o tres persones), l'alumne ha d'aconseguir la correcció en tres aspectes que cal considerar bàsics i fonamentals: informació, reflexió i expressió.

La valoració de la informació es farà tenint en compte:

1. La seva amplitud i interdisciplinarietat així com el seu enfoc conceptual i la varietat de la seva procedència. A partir del que s'ha proposat a classe s'ha d'establir una anàlisi crítica de les diferents informacions rebudes.
2. La referencia exacta de les fonts d'informació fetes servir en relació al tema tractat, la conveniència d'aquestes i el "cribat" que el propi alumne hagi efectuat en la seva selecció, donat que no tot és resposta per a tot i no tot el que se sap té que ésser dit en qualsevol oportunitat que es presenti.
3. Que aquesta informació es transmeti amb claredat i de manera indubitable al possible lector o oïdor –el professor i la resta dels alumnes-. La interpretació personal del tema, independentment de la valoració de les conclusions a que arribin els autors consultats.

4. La metodologia utilitzada a l'efectuar els treballs i exàmen corresponents, metodologia observable tant pel que fa al material complementari que l'alumne pot presentar (fotografies, esquemes, etc.) com al treball/exàmen en si: exactitud en les definicions i en les dades objectivables, coneixement dels textos citats, bibliografia, etc.

Reflexió

No hi ha un nivell mínim en quant a la reflexió sobre un tema o una qüestió. Simplement no es consideraran vàlids els treballs o exàmens que no superin el mer coneixement memorístic o repetitiu dels temes tractats, encara que aquest coneixement fóra complet. És necessari demostrar un mínim nivell de reflexió i crítica d'aquests coneixements.

Expressió

No es tindran en consideració els treballs o exàmens que presentin una ortografia descuidada i amb excessives faltes, il·legibles per la lletra i sense un mínim d'ordre lògic que faci possible la seva comprensió. L'alumne ha de tenir en compte, per tant:

- L'ordre i claredat expositiva en l'articulació general del treball.
- La cura en la composició gràfica.
- L'exactitud, claredat i concisió de l'expressió.
- L'ús rigorós i exacte del vocabulari general i del específic de la

Història de l'Art.

El model metodològic que es seguirà per assolir els coneixements compresos en l'assignatura combinarà diferents vies d'aprenentatge. Serà a les classes plenàries on es donarà el gruix principal de la matèria així com les indicacions generals per acabar d'elaborar cada un dels 10 blocs de continguts en què es divideix Art del Renaixement i del Barroc. Per tant, una vegada plantejades les qüestions considerades fonamentals, l'alumne les treballarà individualment servint-se, per fer-ho, tant de la bibliografia específica de cada tema –la qual serà oportunament assenyalada en les classes plenàries–, com de les fonts documentals que tindrà penjades al moodle de l'assignatura. Paral·lelament, en els seminaris, es posaran en comú els diversos punts de vista dels exemples escollits pels alumnes.

7. Programació d'activitats

ART DEL RENAIXEMENT I DEL BARROC (20018)			
	Dilluns	Dimecres	Divendres
9/01 – 13/01	PLENÀRIA Introducció al Renaixement	PLENÀRIA L'escultura del Renaixement (I)	PLENÀRIA Els mecenes del primer renaixement
16/01 - 20/01	PLENÀRIA L'escultura del Renaixement (II)	PLENÀRIA Les portes del Baptisteri de	PLENÀRIA Filippo Brunelleschi

		Florència	
23/01 - 27/01	Primer seminari. Alberti 101	Primer seminari. Alberti 102	Primer seminari. Alberti 103
30/01 - 03/02	PLENÀRIA L'evolució de la pintura: Giotto a Padua	PLENÀRIA Masaccio vs. Gentile de Fabriano	PLENÀRIA Introducció a la pintura flamenca del segle XV 103
06/02 - 10/02	PLENÀRIA Pintura flamenca. Els autors (I)	PLENÀRIA Pintura flamenca. Els autors (II)	Segon Seminari. La imatge del poder: l'art a les corts italianes. 101
13/02 - 17/02	Segon Seminari. La imatge del poder: l'art a les corts italianes. 102	Segon Seminari. La imatge del poder: l'art a les corts italianes. 103	PLENÀRIA El Cinquecento a Roma. Bramante
20/02 - 24/02	PLENÀRIA El Cinquecento a Roma: Rafael i Miquel Angel	PLENÀRIA El Cinquecento a Roma: Rafael i Miquel Angel (II)	PLENÀRIA El Manierisme
27/02 - 02/03	PLENÀRIA Introducció al Barroc	PLENÀRIA El Barroc a Italia: Caravaggio	PLENÀRIA. L'escultura barroca italiana. Bernini
05/03 - 9/03	PLENÀRIA La pintura barroca espanyola	PLENÀRIA L'art barroc espanyol al MNAC	PLENÀRIA L'art barroc espanyol al MNAC
12/03 - 16/03	PLENÀRIA Velázquez	PLENÀRIA L'art barroc no religiós: la pintura al servei de la societat civil holandesa	PLENÀRIA Les composicions històriques i al·legòriques del món flamenc: Rubens

21/09/09

© Universitat Pompeu Fabra, Barcelona